

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Art. 5. Judicium de recensita opinione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

(b) Eruditè de hac re scribit THOMASSINUS *de nov. & vet. Eccl. discipl. P. 2. L. 3. c. 95. seqq.*

(c) Hoc officium gessisse Macedonium, affirmat POSSIDIUS *in vita S. Augustini c. 20.*

(d) *Epist. 152. aliàs 53.*

(e) *Cod. Theodos. lib. 2. tit. 33. leg. 1. & 2.*

§. 237.

Ad
XXXVIII.
Et pejùs
abutitur
verbis
Tertullia-
ni.

Ad XXXVIII. (§. 181.) Nihil quod *de gaudiis & fructibus hujus sæculi amitteret*, habuit Pater Pichler. Scripsit pro candore suo apertè, quod sentiebat in animo: cùmque communissimam auctoritatem obstare sibi videret, modestissimè opinionem suam, quam Doctissimi Salisburgenses jam antea docuerant, ex adductis rationibus tanquam sibi *probabilem* proponit, relinquens cuivis meliùs sentiendi libertatem. Si autem P. Concina verbis Tertulliani abutitur contra P. Pichler; liceat & nobis meliore jure huic præsentì defensionì cum Tertulliano nomen inscribere *Scorpiacum adversus . . .* Speramus cum eodem, venena adversis scriptis passim affusa, *nulli infirmorum facile nocitura, si quis hanc nostram, ex sanæ rationis principiis dilutam, præbiberit, vel etiam superbiberit potionem.* (a)

(a) TERTULLIANUS *Scorpiac. adversus Gnosticos in fin.*

§. 238.

Art. 5.
JUDICIUM
DERECEN-
SITA OPI-
NIONE.

Hucusque Discipulus Patris Pichler, famam & doctrinam sui Magistri propugnavit. Quibus visis, mox incusavi prolixitatem, huic scriptionum generi nequaquam accommodam. Ille laudem potiùs à brevitate se meritum ratus, digitum intendit in Commentarium Concinianum fol. 191. ubi hæc verba lego: *nunquam esset disputandi finis, si vellem garruli vitiligatoris ineptias quaslibet novis animadversionibus castigare.* Quærenti mihi, an lenitatis semper memor fuerit, respondit, si P. Daniel se tangi sentiat, rosa-
rum

rum basia videri debere præ spinarum aculeis, quibus ille confixerat Pichlerum. Perpensis igitur Argumentis P. Concinæ, & Responsionibus Discipuli Pichleriani, quorum utrumque pro meritis æstimo, sincerè & absque partium studio, sensum & mentem meam de iis aperiam, *duplici Asserto.*

§. 239.

Assertum I. Argumenta Conciniana fere omnia inniuntur falso supposito, quòd juxta P. Pichler Principes possint concedere & approbare id, quod Jure naturali & Divino est prohibitum. Cùm hæc suppositio sit falsissima, necessariò etiam corruunt argumenta illi innixa. Nam obligatio ad 5. aureos non est contra Jus naturale, sed solum obligatio ortum trahens merè ex mutuo. Principes autem imponunt obligationem ad 5. aureos; qui proin præstandi sunt non præcisè ex mutuo, sed ex statuto Principis. Ludit igitur P. Concina continuò in voce *usura*, acsi idem prorsus esset exigere 5. aureos, & committere usuram. Attendendum nempe est, ex quo titulo hi 5. aurei exigantur: si præcisè ratione mutui; tunc utique usura strictè dicta est: si verò ex alio titulo, tunc vel omnino usura dici non potest, vel solummodo cum addito usura minùs strictè dicta. Censeo igitur Discipulum Patris Pichler plenè satisfecisse argumentis Concinianis, quæ ex Ideis sinistris profluxisse videntur. An verò animum his Ideis turbatum, pacaverit Discipulus Pichlerianus, planè ignoro. Ego certè non audeo cum Jonathæ pro P. Pichler loqui ad P. Daniele, ne idem, quod Jonathæ, etiam mihi contingat, quem pro Davide loquentem ut percuteret, arripuit Saul iratus lanceam, Davidis cædi destinatam. Talem ictum ut à me avertam, fœdus inibo cum P. Daniele, & impugnabo doctrinam P. Pichler, armis tamen modestioribus. Unde pono

Argumenta Conciniana nihil probant.

§. 240.

*Assertur
tamen,
non dari
statutum*

Assertum II. Statutum Principis in nostra Germania hoc tempore non videtur admittendum, tanquam titulus legitimus exigendi aliquod emolumentum ultra sortem in mutuo. Ut rationem hujus Asserti dilucidè tradam, duo videntur ostendenda. 1mo nulla lege universalis in Imperio Germanico approbari, vel determinari auctarium ultra sortem in mutuo exigendum, nisi intercedat alius legitimus titulus damni emergentis, lucri cessantis &c. 2do Convenienter Principes Imperii abstinuissent à ferenda tali lege.

§. 241.

*Permit-
tens au-
ctarium
in mutuo.*

Putat P. Pichler, de facto existere in Imperio Germanico statutum permittens usuras quincunces. Idem cum illo sentiunt non tantum Doctores & Jcti privati, sed integra Dicasteria Germaniæ. Mihi hucusque sors bona non obtigit reperiendi ejusmodi statutum. Labet rem altius scrutari.

§. 242.

*Contra-
ctus Cen-
sualis usi-
tatus in
Germania,*

Ex chartis vetustis, quas temporum injuriæ nobis reliquas fecerunt, patet, usitatissimum apud Germanos veteres fuisse contractum *Censualem*, & quidem simplicissimè conceptum absque scrupulosa distinctione formularum, aut verborum. Invenimus enim eandem rem *donatam* & *venditam*, *datam* & *locatam* &c. Rem ipsam respexerunt Germani, non subtiles verborum formulas, vel contractuum distinctiones. Unus volebat acquirere pecunias, sibi que proficuum credebat, si annuam quandam pensionem alteri concederet vel pecuniæ, vel fructuum: quoniam autem contractu id fieret, minimè attendebant. Observatur passim, apud Majores nostros *Emptionem* habitam fuisse pro generalissimo contractu; & omnia fere negotia sub voce *emere*, fuisse expressa.

§. 243.

§. 243.

Sæculo XV. Episcopi quidam, negotiorum, quæ apud alias nationes gerebantur, notitia præditi, verebantur, ne sub his contractibus usura lateret, quæ illo tempore plurimas Italiæ urbes miserè deprædabatur. (a) Rem igitur omnem deferunt ad Martinum V. & Callixtum III. summos Pontifices, qui pro Germaniæ consuetudine stabant. (b)

*Approbat-
tus à Pon-
tificibus:*

(a) Hoc apparebit ex dicendis *scēt. seq.*

(b) *Extrav. 1. & 2. inter comm. de Empt. & Vendit.*

§. 244.

Sub Maximiliano I. Imperatore, quando ad initium sæculi XVI. erigebatur Tribunal Camerae Imperialis, major, quàm antea, notitia & auctoritas Juris Romani tam Cæsarei, quàm Pontificii in Germania vigere cæpit. Cùm igitur illo tempore contractus in Germania usitati, ad Leges Romanas utriusque Juris examinarentur, credebant aliqui, contractum *Mutui* in illis latere, & emolumentum, quod exinde creditori adveniebat, esse usurarium, consequenter ex præscripto Juris Canonici, reprobandum. Deprehendebant enim, non omnes eas circumstantias passim observari, quæ reperiuntur in contractibus, quos Martinus V. & Callixtus III. licitos pronuntiaverant. Deprehendebantur simul varii contractus, apertè usurarii, quos non Judæi solùm, sed etiam nonnulli Christiani cum magna subditorum pernicie celebrabant. Unde omnia tutimèntes, non satis discernabant inter contractus usurarios & licitos.

*In suspicio-
nem voca-
tur,*

§. 245.

Certum quidem erat omnibus, contractus *Censuum re-* *Ob exces-*
dimibilium esse usitados, & licitos: multi tamen excede- *sum pre-*
bant in quantitate horum Censuum. Antiquioribus enim *tii,*

S 3

tem-

temporibus, cùm magna esset Nummorum raritas in Germania, valde graves exigebantur census annui frumentarii pro summa pecuniaria. Postquam autem copia argenti & auri, ope fodinarum metalli, & thesaurorum Americanorum, in Germania creverat; volebant nihilominus aliqui æquè graves, ut antea, census stipulari. Hinc anno 1500. (a) statuebatur, ut omnes contractus usurarii, & damnati, habeantur ubique pro nullis &c. simulque Regimento, quod tunc vocabant, Imperii recens erecto imponebatur cura, ut contractui *Censuum redimibilium* certa forma & limites ponerentur.

(a) *In comitiis Augustanis tit. 31.*

§. 246.

*Et alias
injusti-
tias,*

Ut hæc constitutio executioni daretur, post annos triginta (a) recensiti sunt contractus aliqui, qui & quorum similes judicandi essent pro usurariis, scilicet mutuum vel palliatum, vel apertum cum excessu lucri notabili, annuo censu majore quàm 20. pro 100. vel majore quàm 5. pro 100. adjecto simul incremento ipsius sortis, tempore retrovenditionis solvendo &c. Determinata igitur fuit quantitas *Censuum redimibilium* ad 5. pro 100. ita ut pro usura prohibita judicandum sit, si quid ultra exigatur, aut recipiatur.

(a) *in Reformat. Polit. Augustæ 1530. tit. 26. Eadem confirmantur generalibus verbis in Comitiis Ratisbonens. anno 1532. tit. 8. & ann. 1541. §. 76. Eadem fere integris verbis repetuntur in Reform. Polit. Augustæ 1543. tit. 17. ubi §. 8. statuitur, ut Censuum redemptio sit solum penes venditorem, non autem penes emptorem.*

§. 247.

*Abstra-
bendo à*

Hucusque nihil specialiter constitutum in Imperio fuit de contractu *mutui* cum moderato interesse, præter ea, quæ

quæ in Corpore Juris Romani continentur. Capitularia enim Carolingorum in plerisque Germaniæ Provinciis ad septentrionem tendentibus parum erant cognita, vel omnino neglecta, forma Regiminis post extinctam Familiam Caroli M. penitus immutata. Recentiores Imperii Constitutiones agebant solummodo contra excessiva lucra, plerumque sub nomine aut pallio Emptionis exacta.

§. 248.

Disputabatur tamen passim inter doctos, in privatis & publicis congressibus, ferventer de mutuo, de usuris, de interesse. (*Diff. 1. §. 100. lit. 1.*) Non deerant enim, qui constitutiones Imperii ita interpretarentur, ut quaecunque lucrum in contractu mutui censerent per eas esse prohibitum. Cùm igitur in Comitibus Spirensibus (a) juberentur Camera Imperialis Judex & Assessores circa contractus usurarios in sententiis ferendis inhærere decisionibus Imperii, quin eas in ulteriorem deliberationem traherent; hinc Justitiæ Zelo quidam animati, querelas coram Imperatore movebant contra Marquardum Episcopum Spirensis, Camera Spirensis tunc Judicem, ejusque Tribunalis Assessores, quòd in sententiis suis usuræ non condemnarent, nec ad restitutionem adigerent eos, qui 5. pro 100. exigebant in mutuo. Episcopus autem & Assessores, facti sui rationem dederunt separatis literis, destinatis ad Principes, Principumque Legatos Francofurti congregatos anno 1577. Episcopus quidem scribit, lucrum moderatum ex mutuo, quale esset pensio 5. pro 100. ubique usitata, hucusque in Imperio publicis legibus non fuisse damnatum; etsi istud Juri Ecclesiastico nonnihil repugnare videatur, novum tamen non esse, nec insolitum in Imperio Germanicæ Nationis, quòd ex gravibus & legitimis causis aliquid contra Ecclesiastica Jura statuatur &c. Censet dein, negotiationes, quæ sine hujusmodi contractibus consist-

*Quod licet
tum cense-
bat Came-
ra Impe-
rialis.*

fistere nequeunt, planè perituras, si aliud statueretur. Concludit demum, multos viros doctos sentire, hujusmodi contractus Juri Divino, in quo alioquin Jura Pontificia se fundant, nequaquam repugnare, sed illi potiùs conformia esse, cùm in similibus casibus nihil fiat contra charitatem proximi, sed potiùs agatur ex mutua charitate &c. Ad has literas respondebant Principes & Legati ad Conventum Francofurtensem deputati, sibi minimè licere, in causis sibi non commendatis, nova decreta condere, idè se cogi hujusmodi consultatione supersedere, & Judicem Camerae cum Assessoribus in hac re ad plenum Imperii Conventum rejicere, hac tamen ratione, ut tanquam Jurisperiti, interea in suis Processibus & causarum cognitionibus sese Imperii Recessibus & Constitutionibus conformiter gererent &c. (b) Ex hac ratione circa istam materiam aliud Francofurti effectum non fuit, quàm ut iisdem verbis (c) repeterentur, quæ antea Augustæ decreta fuerant. (§. 246. lit. a.)

(a) Anno 1570. §. 83.

(b) Literas Episcopi Spirensis & Assessorum, præter alios, refert COTHMANNUS Vol. 2. Cons. 52. n. 88. & JOAN. GOTFRIDUS de MEJERN von der Rechtmäßigkeit des sechsten Zinses Thalers §. 35. & in Adjunctis N. 1. Neuter videtur scivisse occasionem scribendi has literas, neque annum aut diem, qui est 16. Septembr. 1577. neque Responsum Deputatorum. Hæc autem didici ex MSSctis Documentis, eo ipso tempore, quo hæc controversiæ agitabantur, collectis.

(c) Tit. 17.

§. 249.

*Demum
concessa
quincun-
ces post
morans*

Plura dein acta sunt *ratione mutui & interesse* in Deputatione Wormatiensi, anno 1586. sed quæ ibi conclusa fuerant, nunquam publicata sunt ob quorundam contradictiones tum circa hunc ipsum, tum circa alios quosdam arti-

articulos. (a) Præter quosdam alios ex his controversis articulis, etiam ille, ubi de mutuo disceptabatur, in Comitibus Ratisbonensibus anni 1594. indecisus relinquebatur. (b) Demum in Spirensi conventu Deputatorum (c) statutum fuit, ut, de quo in Wormatiensi Deputatione jam conventum esset, in contractu mutui, quando debitor in mora restituendi pecuniam mutuam est, adjudicentur creditori s. pro 100. loco interesse à tempore moræ, ex præsumptione, quòd creditor ab hoc tempore, licito modo ad minimum potuisset obtinere lucrum ad proportionem s. pro 100. Hoc statutum esse dicit Imperator ad tollendas nimias prolongationes Processuum, & ne Camera Imperialis nimium obrueretur litibus: si tamen creditor nolit hac summa esse contentus, liberum ipsi fore, totum suum interesse tam ex lucro cessante, quàm ex damno emergente deducere & liquidare, seque desuper Judicis sententiæ submittere.

(a) Sic refertur in *Recess. Ratisbon. ann. 1594. §. 50.*

(b) Narrat hoc Imperator RUDOLPHUS II. in *Proæmio Recessus Spirensis ann. 1600.*

(c) *Ann. 1600. §. 139.*

§. 250.

Ab hoc tempore nulla publica aut generalis Lex in Imperio lata fuit circa mutuum, donec Instrumento Pacis Cæsareo-Suecico Osnabrugis anno 1648. erecto, insertum fuerit salubre monitum: (a) De indaganda aliqua ratione & modo equitati conveniente, quo persecutiones actionum contra debitores, ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu aggravatos moderatè terminari... possint, Cæsarea Majestas curabit exquiri tam Judicii Aulici, quàm Cameralis vota & consilia, quæ in futuris Comitibus proponi, & in constitutionem certam redigi possint.

(a) *Art. 8. §. 5.*

T

§. 251.

§. 251.

*Eadem
quincun-
ces con-
cesse*

Juxta tenorem hujus articuli, Consilia utriusque supremi Judicii fuerunt petita, & communicata Deputatis in Comitibus Ratisbonensibus anno 1654. De horum opinione & sententia consultatum fuit in singulis Comitiorum Collegiis, tandemque præter plura alia solutionem debitorum concernentia, statutum, (a) ut futuri census & interesse, sive ex contractu censuum redimibilibus, sive ex contractu mutui orientur, *juxta tenorem Constitutionum Imperii*, solvantur non in majore quantitate, quam 5. pro 100. in singulos annos.

(a) §. 174.

§. 252.

*Male di-
cuntur
universim
licitæ.*

Ex hac Constitutione passim colligebatur, etiam in Contractu mutui licere stipulari quinque pro centum ex Legibus Imperii, non tamen ultra hanc summam. Verum neutrum ex ista Constitutione legitimè deduci, melius statuunt alii. Unde juxta illos, qui usuras & lucrum ex mutuo licitum putant, (a) licet adhuc hodie stipulari 6. pro 100. non obstante dicta Constitutione, solummodo loquente de debitoribus, qui calamitate belli tricennalis, fortunis lapsi essent. Neque vicissim hoc loco universim statuitur, quòd liceat immediatè *ex mutuo* accipere lucrum: sed solummodo adjudicantur 5. pro 100. etiam occasione mutui, supposito scilicet, quòd habeant justum titulum, alias in Imperio approbatum, exigendi aliquid ultra sortem, fere sicuti modernus Summus Pontifex edicto suo reduxit usuras ad 4. pro 100. circa debita, tempore nuperi belli contracta. (§. 230.) Unde in allegatis Comitibus Ratisbonensibus, (§. 251.) additur, solvendas esse quincunces, *juxta tenorem Constitutionum Imperii*: hæ autem alias usuras non admittunt, nisi solum quod interest post moram ex præsumptione damni emergentis, vel lucri cessantis. (§. 249.)

Verum

Verum quidem est, quòd neque Deputati ad hoc negotium, neque Principes, dum mentem suam explicarunt Imperatori, formulæ à se conceptæ, cui conforme est Decretum Cæsareum, inseruerint verba *juxta tenorem Constitutionum Imperii*. Nihilominus non temerè verba ista Decreto adjecta existimo. Cùm enim nunquam antea lucrum *precisè ratione mutui* fuerit in aliis Comitibus admissum, hoc autem loco expressè mentio de *Mutuo* fiat; haud dubiè ii, qui concinnabant Recessum Imperii, verbis istis cautum volebant, ne quis fortè crederet, tale lucrum immediatè ex mutuo proveniens, approbati publica lege Imperii, quod hactenus semper refugerunt Principes Germaniæ. Addita igitur hæc verba: *juxta tenorem Constitutionum Imperii*, clarè ostendunt, in mutuo non aliud approbati, quàm quod debetur post moram ex præsumptione lucri cessantis, vel damni emergentis, prout antiquiores Imperii Constitutiones admittebant. Concludo igitur, nulla lege universali in Imperio Germanico approbati, vel determinari auctarium ultra sortem in mutuo exigendum, nisi intercedat alius legitimus titulus damni emergentis, lucri cessantis. &c.

(a) GOTFRID. de MEJERN *cit. loc. (§. 248. b.)*

§. 253.

Ostendendum restat (§. 240.) convenienter Principes Imperii abstinuisse à ferenda tali lege, qua probaretur auctarium ultra sortem absque ullo alio passim admissio titulo. Nam vix potest concipi, quid ex iis, in quæ solent Leges tendere, intendatur per tale statutum. Principes enim per leges suas universales non solent obligare ad aliquid præstandum alteri merè ratione sui Statuti, sed ordinant vel contractum, vel aliud quoddam medium aptum, per quod incurratur talis obligatio ex Justitia commutativa, ex qua non stringit sola Lex Principis. Sic Leges jubent, ut pretium, mercis emptæ dem venditori: debeo igitur istud pretium,

Nam Principes Germaniæ

non ex Legibus, sed ex contractu emptionis per Leges confirmato & regulato. Leges eum hæredem agnoscunt, & hæreditatem adjudicant illi, quem testator in legitimis tabulis scripserit: si tamen castigatè loqui velimus, hæreditatem iste non obtinet ex legibus, sed ex testamento legibus firmato, & roborato. Præscriptionem admittunt leges, ex qua non vanum pro Statuto Principis ducitur argumentum: sed Leges istæ domini transferendi vires tribuunt alicui causæ, scilicet longæ possessioni bonæ fidei, quæ licet ex sua natura vim istam non habeat, aptissima tamen, & planè digna est, cui iste effectus transferendi domini attribuitur: consequenter præscribens acquirit dominium non immediatè ex legibus, sed ex possessione legibus firmata, & inter modos acquirendi domini relata.

§. 254.

*Prudenter
abstine-
runt ab iis
approban-
dis:*

Fateor, posse contingere, & sæpe defacto contingere, ut ex solo jussu Principis, jus alteri auferatur, modò id bonum publicum exigit. Sic pro munienda contra hostes urbe destruuntur horti, vicinæ ædes &c. Pro ornatu viarum juxta P. Concina (§. 183.) possunt destrui domus: Dux victor concedit militibus spolia devictorum hostium absque ullo intermedio contractu &c. Ista tamen *non solent* communiter fieri: neque ut fiant regulariter, bonum commune exigit; cum plerumque violentia aliqua misceatur. Si igitur ratio boni publici postulet, ut quinque pro centum dentur, fieri id convenit, non ex solo Principis jussu ac beneplacito, sed per aliud proportionatum medium, scilicet per aliquem contractum, beneplacito Principis confirmatum, ita ut illi quinque aurei non dentur immediatè ex Statuto Principis, quod fortè Justitiam Legalem posset invehere; sed ex contractu per Principem stabilito, unde oriatur Justitia commutativa. Omnes autem Catholici admittunt, Statutum Principis non concedere, ut liceat auctarium

Statutum exigere præcisè ratione mutui, & propter usum pecuniæ mutuatae, cum tali modo permetteretur usura strictè dicta, à qua abhorrent Catholici Principes. Debet igitur statutum Principis habere aliud objectum, ex quo, annuente Principe, proveniat jus ad exigendum emolumentum, ne videatur pro objecto habere solum lucrum ex mutuo. Transmittitur igitur, auctoritate Principis posse dominium rei temporalis ab uno subdito in alterum transferri: fieri id tamen debet medio quodam proportionato, quale *non potest* esse Mutuum; *nec solet* esse solum Statutum Principis.

§. 255.

Eadem est ratio de Consuetudine. Hæc enim sicut habet vires legis; ita etiam habere debet bonæ & rationabilis legis qualitates. Durum igitur dictum est, auctarium ultra sortem exigi merè ex consuetudine, nisi ostendatur medium acquirendo huic Juri aptum, quod approbetur usu & consensu populi. Quis enim sibi persuadeat, consuetudine esse introductum, ut annum emolumentum præstetur absque ullo titulo: titulus autem mutuationis, aut concessi usus pecuniæ non est ejus conditionis, ut possit assumi tanquam medium aptum ad tribuendum jus exigendi annum fructum, & quidem ex Justitia commutativa, quam non fundat sola consuetudo: consequenter ostendi debet Justitiæ & Charitatis legibus conformis contractus, consuetudine & consensu populi approbatus, qui præbeat Jus aliquid exigendi ultra sortem, ea fere ratione, qua introductum est Cambium, aliique similes contractus lucrativi, de quibus agetur *Cap. seq.*

Quas neque consuetudo universim approbat.

§. 256.

Ex his omnibus deducitur, neminem indignaturum P. Danieli, quòd rejiciat titulum à P. Pichler assignatum, nempe Statutum Principis, aut Consuetudinem, quem Titulum nec ego, nec plerique alii Professores Universitatis

Hinc potest impugnari P. Pichler, sed pessimo

modo impug-
natur
à P. Da-
niele.

Ingolstadiensis agnoscimus: omnes tamen indignabuntur; quòd id præstiterit sophisticis illationibus, hyperbolicis exaggerationibus, falsis imputationibus, aliisque Theologorum dignis argumentis.

SECTIO VI.

De Montibus Pietatis.

§. 257.

De Titulo
aliquid
exigendi
in Montibus
Pietatis

IN plerisque Montibus Pietatis exigi aliquid ultra mutuam sortem, omnibus notum est. Cùm autem hi Montes Summa Pontificum Romanorum, & Principum auctoritate erecti, ab universalibus etiam Ecclesiæ Synodis laudati sint, eorum justitiam in dubium vocare non licet. Igitur nequaquam examinandum sumo, an *Titulus* justus ibi occurrat: sed solum inquirò, quisnam sit ille *Titulus*, qui augmentum ultra sortem, in mutuo dandum, ab usura excuset. Nonnihil fusiùs excurrendum videtur, tum ut natura horum Montium etiam in his Provinciis, in quibus pauciores erecti sunt, intimiùs perspiciatur, & divitum quorundam Pietas ad promovendum hoc laudabile Institutum excitetur: tum etiam quia ex his Montibus, summa Ecclesiæ auctoritate comprobatis, firmiter judicium ferri potest de quibusdam aliis contractibus, quorum æquitas in dubium vocatur; tum denique ut sincerior notitia de piissimo hoc instituto opponatur ineptis libellis Acatholicorum hac de re editis. (a)

(a) Chorum ducit DOROTHEUS ASCIANUS, vero nomine, MATHIAS ZIMMERMAN Hungarus exul, & Superintendens Misnensis, qui libro suo titulum dedit: *Montes Pietatis Romanenses historicè, Canonice, Theologicè detecti.*

§. 258.